Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 29.11.1991, sp. zn. 4 To 35/91, ECLI:CZ:NSSR:1991:4.TO.35.1991.1

Číslo: 65/1992

Právní věta: Ak sa páchateľ trestného činu vraždy už raz v minulosti dopustil rovnakého činu a bol zaň potrestaný, treba, ak sú splnené ďalšie podmienky, posúdiť jeho skutok ako trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písm. c) Tr. zák. Nemožno ho však uznať za vinného, že sa tohoto trestného činu dopustil ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. To by boto možné až pri odsudzovaní páchateľa za tretí trestný čin vraždy, za predpokladu, že aspoň pre jeden z nich bol už potrestaný.

Soud: Nejvyšší soud SR

Datum rozhodnutí: 29.11.1991

Spisová značka: 4 To 35/91

Číslo rozhodnutí: 65

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Vražda

Předpisy: 140/1961 Sb. § 41 odst. 1
§ 219 odst. 1
§ 219 odst. 2 písm. c)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 65

Ak sa páchateľ trestného činu vraždy už raz v minulosti dopustil rovnakého činu a bol zaň potrestaný, treba, ak sú splnené ďalšie podmienky, posúdiť jeho skutok ako trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písm. c) Tr. zák. Nemožno ho však uznať za vinného, že sa tohoto trestného činu dopustil ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. To by boto možné až pri odsudzovaní páchateľa za tretí trestný čin vraždy, za predpokladu, že aspoň pre jeden z nich bol už potrestaný.

(Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 29. 11. 1991 sp. zn. 4 To 35/91)

Na odvolanie obžalovaného Najvyšší súd SR zrušil rozsudok Mestského súdu v Bratislave z 13. 9. 1991 sp. zn. 1 T 11/91 a pre rovnaký skutok uznal ho za vinného z trestného činu vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písmům c) a e) Tr. zák. a uložil mu trest.

Z odôvodnenia :

Rozsudkom Mestského súdu v Bratislave zo dňa 13. septembra 1991 sp. zn. 1 T 11/91 bol obžalovaný J. Š. uznaný za vinného zo spáchania trestného činu vraždy ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 219 ods. 1, 2 písm. e) Tr. zák., § 41 ods. 1 Tr. zák. na tom skutkovom základe, že dňa 4. februára 1991 asi o 4.45 hod. na prízemí budovy Obvodného veliteľstva Policajného zboru Bratislava IV. na ulici M. Schneidera-Trnavského v Bratislave, pri úteku z tejto budovy s úmyslom spôsobiť smrť bodol kuchynským nožom s čepeľou dĺžky 16 cm službukonajúceho príslušníka policajného zboru por. M. D. do hrudníka, čím došlo k rozlomeniu prvého rebra, prederaveniu ľavej podkľúčovej žily s následným zakrvácaním pohrudničného vaku a k zlomenine tretieho ľavého rebra. Tomuto zraneniu por. M. D. podľahol.

Tohto konania sa dopustil napriek tomu, že rozsudkom Krajského súdu v Ostrave sp. zn. 2 T 17/82 z 8. septembra 1982 bol odsúdený pre trestný čin vraždy podľa § 219 Tr. zák. na trest odňatia slobody vo výmere 14 (štrnásť) rokov, z výkonu ktorého bol podmienečne prepustený 30. októbra 1990 a bola mu stanovená skúšobná doba v trvaní 6 rokov.

Za tento trestný čin mu bol podľa § 219 ods. 2 Tr. zák. s použitím § 29 ods. 3 Tr. zák. uložený trest odňatia slobody na doživotie, pričom podľa § 39a ods. 2 písm. c) Tr. zák. bol na výkon trestu zaradený do III. (tretej) nápravnovýchovnej skupiny.

Proti tomuto rozsudku podal v lehote uvedenej v § 248 ods. 1 Tr. por. odvolanie obžalovaný J. Š., ktoré odôvodnil jednak vlastnoručným podaním a jednak prostredníctvom obhajcu.

Vlastnoručne napísaným odvolaním sa obžalovaný domáhal zrušenia napadnutého rozsudku v celom rozsahu s tým, aby jeho konanie bolo kvalifikované ako ublíženie na zdraví so smrteľným následkom, protože nemal v úmysle poškodeného zavraždiť. Je toho názoru, že konal v afektu a zo strachu, lebo v opačnom prípade by to urobil premyslenejšie, prípadne by si počkal na utekajúceho poškodeného za rohom, aby mu mohol zasadiť presný a cielený úder nožom. Vyslovil presvedčenie, ie znalci – psychiatri a psychológ boli proti nemu zmanipulovaní a svoje znalecké posudky na žiadosť súdu prispôsobili tak, aby z nich bolo zrejmé, že je nenapraviteľný delikvent. Nesúhlasí s prvostupňovým rozsudkom aj preto, že súd bral do úvahy len dôkazy, ktoré vyznievali v jeho neprospech a vôbec neprihliadol na jeho obhajobu. Žiadal preto, aby Najvyšší súd SR zrušil napadnutý rozsudok a vec vrátil na nové konanie s tým, že prikáže, aby boli pribratí noví znalci z odvetvia psychiatrie, najlepšie z Českej republiky, lebo slovenským orgánom a znalcom už neverí.

V odvolaní odôvodnenom prostredníctvom svojho obhajcu navrhol zrušenie napadnutého rozsudku vo výroku o treste s tým, že odvolací súd mu uloží miernejší trest odňatia slobody.

Zástupca generálneho prokurátora SR navrhol odvolanie obžalovaného J. Š. ako nedôvodné zamietnuť, a to pre správnosť všetkých výrokov napadnutého rozsudku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsahu uvedenom v ustanovení § 254 ods. 1 Tr. por. preskúmal zákonnosť a odôvodnenosť všetkých výrokov napadnutého rozsudku, proti ktorým mohol obžalovaný podať odvolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktoré tomuto rozsudku predchádzalo, prihliadajúc pritom i na chyby, ktoré neboli odvolaním vytýkané, a tak zistil, že súd prvého stupňa sa dopustil pochybenia, ktoré spočívalo v nesprávnej aplikácii ustanovení Trestného zákona. Táto skutočnosť viedla odvolací súd k zrušeniu napadnutého rozsudku podľa § 258 ods. 1 písm. d) Tr. por. v celom rozsahu a na podklade správne zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa k rozhodnutiu podľa § 259 ods. 3 Tr. por.

Previerkou spisového materiálu Najvyšší súd SR zistil, že mestský súd vykonal vo veci úplné a

zákonu zodpovedajúce dokazovanie, ktorým si vytvoril spoľahlivý podklad pre komplexné objasnenie všetkých okolností prípadu, čo našlo svoj odraz vo vecných a presne formulovaných záveroch uvedených v napadnutom rozsudku. Aj Najvyšší súd SR zhodne so súdom prvého stupňa zistil, že obžalovaný J. Š. bol dňa 4. februára 1991 asi o 1.00 hod. zadržaný vo vchode domu na Saratovskej ulici č. 6 policajnou hliadkou, ktorá ho priviedla na Obvodné oddelenie PZ v Dúbravke. Pri bezpečnostnej prehliadke boli u obžalovaného nájdené 4 nákupné tašky, ktoré obsahovali fľaše alkoholu, cigarety, čokolády a iné cukrovinky. Okrem toho mal obžalovaný pri sebe kuchynský nôž, ktorý tiež pochádzal z vlámania do predajne potravín.

Podľa príkazu operačného dôstojníka Policajného veliteľstva Bratislava IV. bol obžalovaný spolu s odňatými vecami predvedený na policajné veliteľstvo, kde bol ďalšími operatívnymi úkonmi poverený službukonajúci policajt por. M. D. Asi o 4.00 hod. využil obžalovaný situáciu, keď nebol nikým strážený, vošiel do kancelárie por. D., odkiaľ zobral zo stola dve škatulky cigariet a kuchynský nôž a s týmito vecami sa snažil uniknúť z budovy polície. Pri otváraní vetracieho okna na medziposchodí počul, že ho niekto prenasleduje, a preto sa dal na útek dole schodmi smerom k vestibulu. Keď sa nachádzal na prízemí, zistil, že prenasledovateľ je už tesne za ním. V úmysle zbaviť sa tohto nebezpečenstva, kuchynským nožom s dĺžkou čepele 16 cm zaútočil na prenasledujúceho, ktorým bol poškodený M. D., – a to tak, že ho pichol do ľavej strany hrudníka, čím mu spôsobil zlomeniny I. a III. rebra vľavo, prederavenie ľavej podkľúčovej žily s následným zakrvácaním pohrudničného vaku, čo bezprostredne viedlo k smrti poškodeného.

Obžalovaný v podanom odvolaní skutkové zistenia mestského súdu ani nepopieral, považujúc ich za správne a v súlade so stavom veci. Možno konštatovať, že vykonané dôkazy poskytujú veľmi presný odraz o konaní obžalovaného počnúc sobotou dňa 2. februára 1991 až do chvíle, keď v snahe ujsť opustil III. poschodie budovy policajného veliteľstva a smeroval po schodoch do jej vestibulu. Pri zisťovaní ďalšieho sledu udalostí mestský súd vzhľadom na smrť poškodeného správne vychádzal z priznania obžalovaného, ktoré konfrontoval s ďalšími objektívnymi dôkazmi, predovšetkým so závermi znalcov z odvetvia súdneho lekárstva. Znalcami vyšetrené okolnosti prípadu a priznanie obžalovaného sú v plnej zhode a niet medzi nimi nijakých podstatnejších rozporov. Tomu nasvedčuje aj obsah protokolu o rekonštrukcii, kde za prítomnosti znalca MUDr. M. M., CSc. obžalovaný podrobne popísal a na figurantoch znázornil, akým spôsobom čin spáchal. Na podklade citovaných dôkazov možno teda dôjsť k záveru, že k samému činu došlo vo vestibule budovy policajného veliteľstva za situácie, ked sa poškodený M. D. nachádzal tesne za obžalovaným, ktorý sa v tom momente prudko obrátil do ľavej strany asi o 180° a s napriahnutou pravou rukou, v ktorej držal nôž, zášvihom v úrovni vlastných ramien veľkou silou a prudkosťou bodol poškodeného do hrudníka.

Takto zistený skutkový stav mestský súd úplne správne posúdil ako trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písm. c) Tr. zák. Pri správnom výklade zákona sa však nemožno stotožniť s kvalifikáciou obzvlášť nebezpečnej recidívy podľa § 41 ods. 1 Tr. zák., pretože takéto rozhodnutie nezodpovedá duchu a výkladu zákona.

Odvolacie námietky obžalovaného smerovali predovšetkým proti právnej kvalifikácii jeho konania, pretože sa necíti byť vinným z trestného činu vraždy, ale len z ublíženia na zdraví so smrtelnými následkami. Poškodeného nechcel usmrtiť, konal v afekte a zo strachu, že bude musieť ísť opätovne do výkonu trestu. Takúto obhajobu Najvyšší súd SR zhodne so súdom prvého stupňa nepovažuje za dôvodnú.Obžalovaný chcel uniknúť z budovy policajného veliteľstva za každú cenu, o čom svedčí skutočnosť, že pri úteku sa ozbrojil kuchynským nožom. Keď zistil, že prenasledovateľ je už tesne za ním, zasadil mu týmto nožom veľkou silou a prudkosťou úder do ľavej hornej polovice hrudníka, teda do oblasti tela, kde sú uložené životne dôležité orgány. Výsledky pitvy ukazujú na mimoriadne prudký útok, v dôsledku ktorého došlo k prelomeniu I. a III. rebra, pričom nôž prenikol prakticky celým telom poškodeného a skončil v svalovine za tretím rebrom na opačnej strane hrudníka. Z vykonanej rekonštrukcie je zrejmé, že obžalovaný napriahol ruku, v ktorej držal nôž do takej výšky,

aby mohol osobu za sebou zasiahnuť v hornej polovici hrudníka, kde je uložených toľko životne dôležitých orgánov (pľúca, srdce, veľké cievy), že v spojení s vysokou intenzitou úderu možno dosiahnuť veľkú pravdepodobnosť smrtelného následku. Subjektívne predstavy obžalovaného, že útok nožom vykonal bez úmyslu iného usmrtiť, sú v rozpore s vyšetrenými okolnosťami prípadu, pretože práve spôsob vykonania činu, charakter použitého nástroja, intenzita útoku a jeho následky poukazujú jednoznačně na dolózne konanie formou priameho úmyslu.

Za správny treba považovať záver mestského súdu vychádzajúci z ustanovenia § 88 Tr. zák. o tom, že obžalovaný spáchal trestný čin vraždy na verejnom činiteľovi pri výkonu jeho právomoci. Pojem verejného činiteľa je vymedzený v ustanovení § 89 ods. 9 Tr. zák. a v plnej miere sa vzťahuje na poškodeného D., ktorý vykonával službu ako člen výjazdu Obvodného veliteľstva Policajného zboru SR Bratislava IV. Vychádzajúc z priznania obžalovaného, ani on nemal pochybnosti, že jeho prenasledovateľom je policajný úradník, pretože okrem neho sa v budově nachádzali len príslušníci polície a iba títo mohli mať záujem na tom, aby mu zabránili v úteku.

Správnym a zákonu zodpovedajúcim úvahám mestského súdu však v ďalšom nezodpovedali závery, že konanie obžalovaného treba kvalifikovať aj podľa ustanovenia § 41 ods. 1 Tr. zák. ako čin spáchaný obzvlášť nebezpečným recidivistom. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku (strana 10) vyplýva, že mestský súd sa síce touto problematikou zaoberal, ale dospel k zisteniu, že kvalifikácia konania obžalovaného aj podľa písm. c) ods. 2 § 219 Tr. zák. neprichádza v konkrétnom prípade do úvahy, kedže sú splnené materiálne podmienky obzvlášť nebezpečnej recidívy, čo vzhľadom na ustanovenie § 31 ods. 3 Tr. zák. vylučuje aplikáciu zákonného znaku "opätovne" ako okolnosti podmieňujúcej použitie vyššej trestnej sadzby.

Tento právny názor nepovažuje Najvyšší súd SR za konformný so stavom veci a so zákonom.Vychádzajúc z úmyslu zákonodarcu, ktorý v novele Trestného zákona (zákon č. 175/1990 Zb.) pri trestnom čine vraždy ako okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby zakotvil znak "opätovne", treba za správny považovať taký výklad zákona, ktorého charakteristikou je postup od konkrétneho k všeobecnému. Prioritu bude mať teda riešenie otázky, či a v akom rozsahu naplnil páchateľ svojím konaním zákonné znaky konkrétneho trestného činu, ktorý je uvedený v osobitnej časti Trestného zákona. V tomto prípade po zistení, že obžalovaný spáchal trestný čin vraždy, mestský súd ďalej správne ustálil, že sa tak stalo na verejnom činiteľovi pri výkone jeho právomoci, ale nebol už dôsledný, keď vzhľadom na predchádzajúce odsúdenie Krajským súdom v Ostrave sp. zn. 2 T 17/82 zo dňa 8. septembra 1982 nepovažoval túto okolnosť za naplnenie zákonného znaku "opätovne". Až po zistení, že boli vyčerpané (aplikované) všetky zákonné znaky konkrétneho ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona, možno pokračovať metódou rozširovania, resp. zovšeobecňovania a v širšom spektre skúmať, aké ďalšie ustanovenia zákona boli porušené. Abstrahujúc od riešeného prípadu by prijatie argumentácie mestského súdu skôr zoslabovalo ako zvýrazňovalo tú závažnú okolnosť, že páchateľ sa opätovne dopustil trestného činu vraždy ako jedného z najzávažnejších trestných činov, za ktoré je možné podľa § 29 ods. 3 Tr. zák. uložiť trest odňatia slobody na doživotie. Naproti tomu podmienky obzvlášť nebezpečnej recidívy podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. môže spĺňať aj páchateľ, ktorý bol predtým potrestaný za iný, menej spoločensky nebezpečný trestný čin, napr. trestný čin krádeže podľa § 247 ods. 4 Tr. zák. Inak povadané, nie každý obzvlášť nebezpečný recidivista je zároveň opätovným vrahom a ak ním je (ako v prípade obžalovaného J. Š.), treba to s poukazom na zámer zákonodarcu jasne a jednoznačne vyjadriť v právnom posúdení páchateľovho činu. Prijatie myšlienkového postupu mestského súdu, že kvalifikácia obzvlášť nebezpečnej recidívy má prednosť pred znakom "opätovne" by mohla viesť k takej právnej anomálii, že páchateľ, ktorý spáchal opätovne trestný čin vraždy, pri ktorom nenaplnil ani jeden zo znakov uvedených v ustanovení § 219 ods. 2 písm; a), b), d), e), f) môže byť postihnutý len podľa ustanovenia § 219 ods. 1, § 41 ods. 1 Tr. zák. a unikol by prísnejšiemu potrestaniu, pokiaľ by boli splnené podmienky § 29 ods. 2 Tr. zák.

K výkladu znaku “opätovne” je potrebné uviesť toto: pojem “ak spácha čin uvedený v odseku 1 opätovne” vyjadruje vo všeobecnosti prípad, keď pred posudzovaným trestným činom spáchal páchateľ aspoň jeden rovnaký trestný čin, t. j. trestný čin vraždy (bez ohľadu na jeho vývinové štádium), pričom nezáleží na tom, či za tento predchádzajúci trestný čin páchateľ bol, resp. nebol odsúdený alebo potrestaný. Tento pojem teda zásadne vyjadruje tak súbeh, ako aj recidívu a aj tie prípady, ktoré nie sú ani súbehom ani recidívou (napr. opakovanie trestného činu v čase od vyhlásenia do právoplatnosti rozsudku). V súlade s už ustálenou súdnou praxou je potrebné pod pojem “opätovne” zaradiť aj také prípady, ktoré nie sú recidívou preto, že o predchádzajúcom odsúdení platí zákonná fikcia, že sa na páchateľa hľadí, ako keby nebol odsúdený. V tomto prípade fiktívne zaniká len skutočnosť odsúdenia, ale to, že trestný čin bol spáchaný, zostáva fikciou nedotknuté.

Takéto vymedzenie zákonného znaku “opätovne” je rozhodne širšie ako u obzvlášť nebezpečnej recidívy, kde sa okrem iného vyžaduje, aby páchateľ bol pre taký alebo iný obzvlášť závažný úmyselný trestný čin potrestaný, teda aby aspoň sčasti vykonal uložený trest. Naproti tomu v prípade kvalifikácie podľa ustanovenia § 219 ods. 2 písm. c) Tr. zák. sa predchádzajúce potrestanie, ba ani odsúdenie nevyžaduje. Obdobne je to pri skúmaní materiálnej podmienky obzvlášť nebezpečnej recidívy, kde treba nevyhnutne prihliadať na zahladenie odsúdenia, resp. na fikciu zahladenia. Naopak v prípade opakovania trestného činu vraždy je skúmanie tejto podmienky irelevantné. To však neznamená, že súd nie je povinný skúmať naplnenie znaku “opätovne” aj z hľadiska ustanovenia § M Tr. zák., pretože ide o okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby.

Keďže Najvyšší súd SR z dôvodov uvedených vyššie nepovažoval právne posúdenie konania obžalovaného v napadnutom rozsudku za zákonné, rozhodol podľa § 258 ods. 1 písm. d) Tr. por. tak, že tento rozsudok zrušil v celom rozsahu a vzhľadom na správne zistený skutkový stav pred súdom prvého stupňa rozhodol vo veci sám rozsudkom podľa ustanovenia § 259 ods. 3 Tr. por. Konanie obžalovaného kvalifikoval ako trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písm. c), e) Tr. zák., pričom prihliadol na zásadu vyplývajúcu z ustanovenia § 31 ods. 3 Tr. zák., ktorá bráni posudzovať obžalovaného zároveň ako obzvlášť nebezpečného recidivistu podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. To by bolo možné až pri odsudzovaní páchateľa za tretí trestný čin vraždy za predpokladu, že aspoň pre jeden z nich bol už potrestaný. Skutkovú vetu uvedenú v napadnutom rozsudku však ponechal nedotknutú, pretože zmienka o predchádzajúcom odsúdení pre trestný čin vraždy Krajským súdom v Ostrave je skutkovým vyjadrením zákonného znaku “opätovne”.

Pri skúmaní podmienok rozhodujúcich z hľadiska druhu a výmery trestu dospel Najvyšší súd SR k zhodným záverom ako súd prvého stupňa. Městský súd na strane 10 až 13 napadnutého rozsudku vecne a správne a v súlade so zákonom vyjadril, ktoré skutočnosti ho viedli k tomu, že obžalovanému uložil

výnimočný trest, a to trest odňatia slobody na doživotie.